

MREŽA MLADIH ZNANSTVENIKA.MLAZ

AMRUŠEVA 11
10000 ZAGREB

WWW.MLAZ.NET 091.5843739
MPAVIC.APL@GMAIL.COM

Ministarstvo znanosti,
obrazovanja i športa
Donje Svetice 38
10000 Zagreb

Predmet: Prilog mladih znanstvenika Javnoj raspravi o Zakonu o znanosti, Zakonu o visokom obrazovanju i Zakonu o sveučilištu

Poštovani,

U prilogu Vam dostavljamo sažete primjedbe i prijedloge mladih znanstvenika na javnu raspravu o zakonima koju ste uputili.

Mreža MLAdih Znanstvenika MLAZ je udruga koja okuplja mlade znanstvenike i aktivna je na području znanosti i visokog obrazovanja. S obzirom na promjene koje Zakoni donose, proveli smo zasebnu javnu Trbinu na FER-u 26.10.2010. Poziv za sudjelovanje na Trbini i u javnoj raspravi, poslali smo na preko 3000 e-mail adresa mladih znanstvenika.

Prijedlog koji Vam dostavljamo rezultat je rada trbine te usmenih i pismenih dopirnosa oko stotinjak mladih znanstvenika sa svih većih sveučilišta i instituta u RH.

Nadamo se kako će naši prijedlozi pomoći boljem rješavanju pitanja vezanim uz problematiku mladih znanstvenika.

Srdačni pozdravi,

Mr.sc. Marko Pavić, v.d.
Predsjednik MLAZ-a

Primjedbe i prijedlozi znanstvenih novaka,
asistenata i postdoktoranda na prijedloge
Zakona o znanosti, Zakona o visokom
obrazovanju i Zakona o sveučilištu

Mreža mladih znanstvenika – MLAZ

<http://www.mlaz.net/>

1. studenog 2010.

Sadržaj

1 Uvod	1
2 Strategija razvoja u znanosti i visokom obrazovanju	2
3 Poslijediplomski studiji	3
4 Znanstveni novaci	6
5 Asistenti	7
6 Postdoktorandi	8
7 Rad i prava mladih znanstvenika	10
8 Zaključci	12

1 Uvod

Pozdravljamo inicijativu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa da uredi sustav znanosti i visokog obrazovanja. Sustav znanosti i visokog obrazovanja nužno mora odgovarati duhu vremena i potreba. U svrhu društvenog i ekonomskog napretka Republike Hrvatske, podržavamo reforme koje nas približavaju Europskom Prostoru Visokog Obrazovanja (EHEA) i Europskom istraživačkom prostoru (ERA). Također, pozdravljamo uređivanje ovako kompleksne tematike pomoću više zakona i pravilnika.

Nažalost, sa stanovišta mladih znanstvenika¹, smatramo da predloženi nacrti zakona su u mnogočemu nedorečeni, kontradiktorni i da bi u ovakvom obliku mogli nanijeti nesagledivu štetu razvoju i napretku znanosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

Fokus naše rasprave su upravo pitanja o dijelovima sustava koji se tiču direktno mladih znanstvenika.

Manjkavost predloženih nacрта vidimo i u tome što nisu popraćeni nacrtima pod zakonskih akata, tako da se ne vidi unaprijed strategija rješavanja pojedinih relevantnih izvršnih pitanja.

Također, važno je napomenuti da u bitnom zakoni ne propisuju nužne posljedice neprovođenja njihovih odredbi, što se do sada u praksi pokazalo kao relevantan problem.

Ovaj dokument rezultat je javne rasprave i pismenih doprinosa brojnih novaka, asistenata i postdoktoranada sa sveučilišta i instituta. Za sudjelovanje u raspravo o ovim pitanjima pozvano je više od 3000 mladih znanstvenika u sustavu.

2 Strategija razvoja u znanosti i visokom obrazovanju

U ostvarivanju napretka u gospodarstvu i društvu općenito pomoću sustava visokog obrazovanja i znanosti nužna je razrađena strategija. Ovaj sustav u Republici Hrvatskoj suviše je malen da u ostvarivanju svojih ciljeva nema strateško vođenje.

Iz tih je razloga nužno potkrijepiti velike promjene sustava strateškim smjernicama, simulacijama i scenarijima koji potvrđuju veze iznesenih prijedloga sa željenim izmjenama sustava.

Sustav mora balansirati između uvažavanja specifičnosti znanstvenih područja i njihovih međusobnih odnosa, poticajnosti i sigurnosti za znanstvenike te strateških interesa RH. Iz teksta prijedloga nacrtu zakona, razvidno je da tu ravnotežu zakon ne predviđa nego preferira birokratsku kontrolu nad svim segmentima.

U sustavu znanstvenih novaka tako se, na primjer, administrativno skraćuju rokovi sa 6 na 4 godine, uz iznimno produženje od 2 godine, bez prethodno ostvarenih uvjeta u sustavu doktorskih studija da znanstveni novaci stvarno i doktoriraju u navedenom roku.

2.1 Konceptija znanstvenih novaka

Znanstveni novaci koji u sustavu znanosti i visokog obrazovanja postoje već dulji niz godina, a u ovom se zakonu po prvi puta pobliže definiraju iako vrlo administrativno. Pozdravljamo prijedlog da znanstveni novaci ne moraju biti vezani na znanstveni projekt, nego da im je osnovna zadaća doktorat.

- Definicija znanstvenih novaka:

---

¹Pod terminom mladi znanstvenici u ovoj raspravi smatramo znanstvene novake, asistente, više asistente, doktorske studente, te ljude koji su doktorat stekli unutar zadnjih pet godina.

Zakon definira znanstvene novake kao (Zakon o Znanosti, Članak 2.) “osoba izabrana na mjesto znanstvenog novaka, (...) i upisana u Upisnik znanstvenih novaka”. Kako se iz toga iščitava svrha znanstvenih novaka? Smatramo da je nužna bolja definicija znanstvenih novaka u Zakonima.

2.2 Razlike po znanstvenim područjima

U balansiranju sustava, specifičnosti raznih znanstvenih područja jako utječu na ostvarivost doktorata u zadanim vremenskim granicama i mogućnostima njihovih produljenja. Stoga, u zakonskim rješenjima rokova mora se voditi računa i o održivosti odredbi u svim realnim uvjetima.

2.3 Strateško trajanje novačkih ugovora

Kod skraćivanja ugovora znanstvenih novaka zakonodavac ne opravdava potrebu skraćivanja kao što i ne daje odgovore na sljedeća pitanja:

1. S kojim točnim ciljem se ugovori znanstvenih novaka skraćuju?
2. Prema kojim podacima se taj cilj time ostvaruje?

Smatramo kako je potrebno provesti studiju i projekciju razvoja radnih mjesta kako bi se na široj skali sinkronizirala napredovanja mladih znanstvenika s umirovljenjem najviših zvanja. Bez takvih projekcija na pomolu je niz problema uključujući i onaj da ćemo ostati bez nužnog mladog znanstveno-nastavnog i znanstvenog kadra u sustavu.

Iako trajanja ugovora o radu mogu biti ograničena zakonom, moraju se uzimati u obzir održanje kadra, te politiku razvoja pojedinih znanstvenih područja u skladu s prioritetima.

2.4 Predloženi i sustav nije stimulativan

Sustav znanstvenih novaka i suradnika postdoktoranada, definiran ovim zakonima, nije stimulativan i ne potiče doktorande na raniji završetak doktorata. Naime, dosadašnji sustav je osiguravao 10 godina u sustavu novacima bez obzira kada doktoriraju kako bi prikupili dovoljan broj znanstvenih radova za izbor u znanstveno-nastavno odnosno nastavno zvanje. Sada to više nije slučaj i ukoliko novak doktorira ranije od isteka ugovora, ima manje vremena za izradu radova za napredovanje.

Nadalje, zakoni određuju administrativne granice na napredovanje te ne propisuje pravo na usavršavanja i odlazak na konferencije za znanstvene novake.

2.5 Mobilnost

Mobilnost mladih znanstvenika u Hrvatskoj je poprilično mala te je nažalost jednostavnije ostvariti mobilnost s nekom institucijom u inozemstvu nego sa sličnom institucijom u Hrvatskoj. Ona je je svakako poželjna i dobra za izgradnju karijere i za institucije znanosti i visokog obrazovanja, no za to je potrebno izgraditi sustav, a ne samo administrativno prepisati obavezu mobilnosti (primjer Članak 42., stavak 2. Zakona o znanosti).

Glavne sheme za financiranje postdokorskog usavršavanja u inozemstvu su stipendije Nacionalne zaklade za znanost te Fonda Jedinstvo uz pomoć znanja. Do sada su oni ukupno od svog osnutka i pokretanja programa (cca. 5 godina) osigurali nešto manje od stotinjak stipendija. Nije jasno, ukoliko se administrativno propiše obveza mobilnosti za suradnike postdokorane, kako i na koji način će se to financirati za nekoliko tisuća ljudi te kako će se osigurati ljudima u sustavu koji imaju različite obaveze (obitelj, krediti i sl.) ta to mogu ostvariti. Smatramo da su takve paušalne odredbe o mobilnosti (Članak 42., stavak 2. Zakona o znanosti) ne samo neprovedive već i štetne te da se igraju karijerama i životima mladih znanstvenika.

Predloženi zakonski okvir morao bi strateški porazmisliti i o vraćanju znanstvenika iz inozemstva odnosno o tzv. brain-gain sustavu posebice kako bi se pojačao znanstveni kadar u manjim centrima

3 Poslijediplomski studiji

Zakoni u bitnom zanemaruju poslijediplomski studij, posebice doktorske studije. Bez da ih se reformira, nije moguće ostvariti veću uspješnost znanstvenih novaka u završavanju doktorata.

3.1 Ograničavanje upisa poslijediplomskog studija

Članak 35. prijedloga Zakona o visokom obrazovanju definira da bi postao doktorski student, kandidat mora imati osigurano osposobljavanje u znanstvenoj pravnoj osobi (i analogno za umjetničko usavršavanje).

Cilj ovog članka je opravdan u većini znanstvenih područja, te ideju svakako pozdravljamo, no nikako se teret nalaženja usavršavanja ne smije staviti na studenta, već na instituciju koja provodi doktorski studij.

3.2 Financiranje poslijediplomskih studija

Smatramo da je pokušaj reguliranja podmirivanja troškova poslijediplomskih studija vrlo važna stvar, te prepoznavamo napore u prijedlozima zakona da se to pitanje dobro uredi.

Troškovi studija nikako se ne smiju izražavati preko upisnina (članak 60., st. 3. Zakona o visokom obrazovanju). Zakon predviđa naplaćivanje upisnine od znanstvenih novaka (i ostalih studenata poslijediplomskog studija koji se financiraju temeljem programskog ugovora), što se vrlo lako može pretvoriti u neprihvatljivu opciju plaćanja studija iz osobnih sredstava znanstvenog novaka.

Stoga, znanstveni novaci moraju biti oslobođeni svih podmirivanja troškova svog dokorskog studija, s obzirom da im je završetak dokorskog studija osnovna zadaća. To pravo mora biti iskazano u okviru prava i obveza znanstvenih novaka (članak 40. Zakona o znanosti).

Također, u prijelazne i završne odredbe (članak 86. Zakona o znanosti) potrebno je dodati da se zatečenim znanstvenim novacima u potpunosti financira doktorski studij od strane MZOŠ-a ili institucije.

3.3 Sustav mentorstva i nadzora rada

Mentoriranje je osnovni stup poslijediplomskog studija. Ovaj prijedlog zakona ulazi u mnogo detalja odnosa između mentora i znanstvenog novaka (odnosno suradnika-postdoktoranda), no odnos definira asimetrično.

Odnos mentora i studenta je dvosmjernan. Stoga, uvažavajući senioritet mentora nužno je uspostaviti elemente simetrije odnosa i međusobne kontrole. Obje strane moraju pod određenim uvjetima moći raskinuti odnos, no zakon ne treba ulaziti u te detalje.

Osnove sustava mentorstva i nadzora trebaju biti detaljno određene u okviru pripadnih doktorskih studija, s osnovnim pravilima propisanim na razini sveučilišta ili instituta gdje se studij provodi.

- Predlažemo da se članak 38. Zakona o znanosti preimenuje u “Ocjenjivanje rada znanstvenog novaka, suradnika postdoktoranada i mentora”.

Smatramo da je nužno uspostaviti sustav znanstvenih novaka i postdoktoranada na nacionalnoj razini kako bi svi imali ista prava i obaveze kroz donošenje “Pravilnika o znanstvenim novacima i suradnicima postdoktorandima” te da je potrebno uspostaviti sustav mentoriranja kroz “Pravilnik o doktorskim studijima” na razini sveučilišta odnosno instituta koji ih provode.

- Predlažemo da se u članku 38. stavak 1. definiraju uvjeti za mentora na sljedeći način:

“Osobi izabranoj na radno mjesto znanstvenog novaka osigurava se jedan ili više mentora. Mentor mora biti znanstvenik koji svojom aktivnošću osigurava učinkovito znanstveno osposobljavanje i usavršavanja znanstvenog novaka. Uvjeti i kriteriji za izbor u mentora, ocjenjivanje i način promjene mentora propisuju se Pravilnikom o doktorskim studijima javnog znanstvenog instituta i sveučilišta koja ih provode”

- Isto tako za članak 2. predlažemo sljedeći tekst:

“Znanstveno vijeće znanstvenog instituta i tijelo sveučilišta u skladu s Pravilnikom o doktorskom studiju ocjenjuje jednom godišnje rad znanstvenog novaka i njegovog mentora te suradnika postdoktoranada”

- Jednako tako, predlažemo izmjenu stavka 3. članka 38. Zakona o znanosti u:

“Postupak i kriterije ocjenjivanje znanstvenog novaka i njegovog mentora te suradnika postdoktoranada propisuju se Pravilnikom o znanstvenim novacima i suradnicima postdoktorandima na nacionalnom nivou koje donosi Ministarstvo te Pravilnikom o doktorskom studiju na razini sveučilišta odnosno javnog znanstvenog instituta koji provodi studij”.

Uvođenjem Pravilnika o znanstvenim novacima i suradnicima postdoktorandima te Pravilnika o doktorskim studijima dali bi se odgovori na mnoge probleme i izazove u praksi poput toga tko može/ne može biti mentor i kako se odabire te koji su rokovi za odabir/promjenu; da li činjenica da je nekom loše ocijenjen znanstveni projekt utječe na mentorstvo; odgovornost za nemarne mentore i mlade znanstvenike; sustav promjene mentora i da li je potrebna suglasnost bivšeg mentora za to; rokovi itd.

- U prijelazne i završne odredbe zakona treba propisati strukturu pojedinog pravilnika te tko i u kojem roku ga donosi.

3.4 Magistar znanosti

S obzirom na bolonjski proces i uvođenja doktorskog studija kao trećeg ciklusa, smatramo da nema potrebe za ponovno uvođenje studija za magistra znanosti. To ne samo da zahtijeva ponovnu izradu, evaluaciju i akreditaciju studija već uvodi i zbrku u sustav. U prijedlozima zakona nije jasna svrha i intencija ponovnog uvođenja poslijediplomskog znanstvenog magisterija (članak 34., Zakona o visokom obrazovanju)

Smatramo da nema potrebe za ponovnim uvođenjem znanstvenog magisterija kao zasebnog studija već da ih je moguće jedino definirati kao dodatni izlaz iz sustava doktorskih studija jer samostalno nemaju smisla. Odnosno da svi poslijediplomski kandidati upisuju doktorski studij iz kojeg je onda moguće izaći ranije s magisterijem znanosti uz ispunjavanje određenih uvjeta propisanih ECTS bodovima i znanstvenim publikacijama. Takva praksa postoji i u više zemalja EU poput Velike Britanije koja predviđa diplomatske studije (M.Sc.), doktorske studije (Ph.D.) te mogući raniji izlazak iz doktorskog studija kroz znanstveni magisterij (M.Phil.).

4 Znanstveni novaci

Pozdravljamo odvajanje znanstvenih novaka i projekata jer to rješava mnoge dosadašnje probleme u sustavu poput pitanja prelazaka novaka s projekta na projekt te slučajeve novaka na ugašenim projektima. No smatramo i da predloženi nacrti zakona ne rješavaju malen postotak uspješnosti završetka doktorskog studija znanstvenih novaka gdje samo 42% novaka uspješno i doktorira. Štoviše, smatramo da samo s administrativnom namjerom reduciranja prava, a ne cjelovitom reformom doktorskih studija, predložene izmjene ne samo da neće polučiti uspjeh odnosno poboljšati sustav novaka već će ga i unazaditi. Uz skraćene uvjete i prava, a uz ista pravila rada i studiranja novim novacima će biti puno teže i može se očekivati daljnji pad uspješnosti sustava.

4.1 Skraćen i strogo definiran zakonski rok

Kao što smo već napominjali, bez cjelovite reforme doktorskih studija prelazak sa sustava 6+0 na sustav 4+2 godine neće povećati izlaznu efikasnost doktorskih studija (članak 39. Zakon o znanosti). Sustav 4+2 je ostvariv tek nakon velike reforme doktorskih studija i sustava mentoriranja za koji se zalažemo.

Smatramo da zakoni moraju riješiti dulje prijelazno razdoblje reforme doktorskih studija, te ostaviti otvorenu opciju zadržavanja 6+0 sustava dok se reforma ne u cijelosti provede.

Također, u slučaju samo administrativne implementacije skraćivanja rokova bez cjelovite reforme sustava, NUŽNO je redefinirati i smanjiti uvjete za znanstvena napredovanja.

4.2 Nejednaki kriteriji za isto područje a drugu instituciju

Smatramo da mora biti samo jedna kategorija znanstvenih novaka bez obzira na instituciju na kojoj znanstveni novak radi što zakon i priznaje.

Znanstvenim novacima bi osnovna aktivnost trebala biti znanost, te znanstveni rad treba biti i pravo i obaveza (članak 40. Zakona o znanosti).

Sustav nastave se nikako ne smije oslanjati na sustav znanstvenih novaka, a udio od 1/8 radnog vremena provedenog u nastavi je stoga prevelik. Potrebno je definirati opterećenje u norma-satima te je za to, s obzirom na bolonjski proces, nužna i redefinicija norma-sati.

Udio nastavnog rada treba biti propisan ugovorom između znanstvenog novaka i institucije na kojoj provodi nastavu (koja ne mora biti ista kao i ona na kojoj sluša doktorski studij), a nastavni rad znanstvenim novacima treba biti posebno plaćen (kao prekovremeni rad ili honorar).

4.3 Pravo na usavršavanja i konferencije za znanstvene novake

Specijalizacija i znanstveno umrežavanje centralni su za modernu znanost, te izostavljanje ove važne kategorije u razvoju mladog znanstvenika može ugroziti napredovanje (članak 40. Zakona o znanosti). Do sada je i postojao sustav financiranja sudjelovanja novaka na konferencijama, koji je nedavno ugašen zbog recesije, no smatramo da sustav i zakonski okvir mora predvidjeti tu opciju pa predložimo da se znanstvenim novacima člankom 40. Zakona o znanosti propiše i pravo:

- sudjelovanje na znanstvenim skupovima i konferencijama uz suglasnost ravnatelja javnog znanstvenog instituta i tijela propisanih općim aktom sveučilišta.

4.4 Pojam Upisnik znanstvenih novaka

Do sada su znanstveni novaci bili upisivani u registar znanstvenika. Čemu to mijenjati i ustrojavati zaseban upisnik (Članak 37. Zakona o znanosti)?

4.5 Postupak za izbor na radno mjesto znanstvenog novaka i postdoktoranada

Člankom 36. Zakona o znanosti (st. 2) propisano je da Ministar propisuje uvjete i postupak za zasnivanje radnog odnosa. Smatramo da u navedeni postupak treba uključiti i instituciju na kojoj će znanstveni novak odnosno postdoktorand raditi.

S obzirom na buduće pristupanje Europskoj uniji te procesima decentralizacije i jačanja jedinica lokalne i područne (regionalne) uprave kroz pretpristupne i poslije strukturalne fondove, smatramo da lokalnim vlastima treba biti omogućeno ustrojavanje radnih mjesta znanstvenih novaka i suradnika postdoktoranada i s državnim, privatnim i zakladnim znanstvenim institutima (članak 36. stavak 4 Zakona o znanosti).

5 Asistenti

Nejasno je zbog čega asistenti nisu uopće definirani ili spomenuti u novom zakonskom okviru odnosno zbog čega zakoni ignoriraju postojanje asistenata. Tradicionalno uloga asistenata je uloga u nastavi, ali i znanstveno napredovanje pa se postavlja pitanje da li nastavu na fakultetima može održavati netko tko nije definiran zakonom ili barem definiran u završnim i prijelaznim odredbama što je sa postojećim asistentima. Probleme koje svime time percipiramo su sljedeći:

- Nepostojanje asistenata u prijedlogu zakona
  - zašto zakon ne definira pojam asistenta?
  - što se događa s dosadašnjim ugovorima asistenata?
  - mogu li sveučilišta slobodno definirati pojam asistenta u okviru zakona o radu?
  - jesu li asistenti sada samo suradnici (članak 46. zakona o visokom obrazovanju)?
- Rad u nastavi
  - tradicionalna uloga asistenata je sudjelovanje u nastavi
  - može li nastavu izvoditi netko tko nije definiran zakonom?
  - da li je intencija zakona da nastavne obaveze prebaci isključivo na znanstvene novake što smatramo nedopustivim?
- Doktorski studij asistenata
  - u kakav okvir ulazi doktorski studij za asistente?
  - da li je obvezatan?
- Ugovor o radu asistenata
  - moraju li asistenti biti podložni rokovima izbora/reizbora predviđenim zakonom (5 godina)?
  - mogu li biti zaposleni na neodređeno?

Sva navedena pitanja smatramo da bi zakonski okviri morali rješavati i da bi ih trebalo ugraditi te dodatno razraditi sustav asistenata, te predlažemo da u završne i prijelazne odredbe uđe (Članak 88., Zakon o znanosti.):

- Osobe koje su na dan stupanja na snagu ovog Zakona zatečene na radnom mjestu asistenta zadržavaju postojeći ugovor o radu do isteka vremena na koji je sklopljen.

6 Postdoktorandi

Pozdravljamo uvođenje zasebnog sustava postdoktoranada, no smatramo da je nedovoljno dorečen i definiran. Smatramo da ga je potrebno temeljitije doraditi posebice s aspekta da on mora pružiti veći nivo samostalnosti mladih znanstvenika nego sustav znanstvenih novaka kao i veću fleksibilnost. Također, on mora biti vrlo dobro sinkroniziran kako se ne bi dešavali duži periodi između završetka doktorata i početka izbora u sustav postdoktoranda odnosno da spriječimo odljev ljudi zbog administrativne neusklađenosti sustava znanstvenih novaka i postdoktoranada.

6.1 Prava i obaveze suradnika postdoktoranada

Prava i obaveze suradnika postdoktoranada trebala bi biti uređena Pravilnikom o znanstvenim novacima i postdoktorandima na državnoj razini kako bi se svima u sustavu omogućila ista prava i obaveze. Unutar toga trebalo bi jasno razlučiti sustav znanstvenih novaka i postdoktoranada posebice po pitanju odnosa s mentorom.

Postdoktorand treba biti vrlo nezavisan u svom radu, kako bi mogao što efikasnije započeti relevantnu znanstvenu karijeru. Osnovna prava i obaveze mu trebaju biti znanstveni rad i usavršavanje. Zakon nedovoljno jasno definira razinu neovisnosti postdoktoranada gdje u nekim člancima predviđa mentora i ocjenjivanje postdoktoranada (članak 24., st. 3, Zakona o znanosti). Smatramo kako treba razlikovati mentorovu ulogu u odnosu na znanstvene novake.

Stoga predlažemo, da postdoktorand ili nema mentora ili da mu se dodjeljuje “mentor-suradnik” (dodati u članak 41. Zakon o znanosti) čija uloga MORA biti bitno drugačija od sustava znanstvenih novaka jer inače razdvajanje sustava nema smisla. Ukoliko se definira mentor-suradnik njegova prava i obaveze treba pobliže razraditi u Pravilniku, a njegova uloga bi bila više usmjeravanje ka osamostaljenju postdoktoranada i uspostavi vlastite znanstvene grupe.

6.2 Međuinstitucionalna i međunarodna suradnja

Mobilnosti per se nije sama sebi svrha već sredstvo u stvaranju boljeg i iskusnijeg kadra koji će doprinijeti razvoju sustava znanosti i visokog obrazovanja. U skladu s time, postdoktorand ne bi trebao potpisivati ugovor o mobilnosti (članak 43., st. 1., Zakon o znanosti) već ugovor o ulasku u sustav postdoktoranada, a mobilnost je samo jedna komponenta unutar tog sustava. Također smatramo da je nedopustivo propisati obvezatnu mobilnost postdoktorandima (članak 42., st.2., Zakon o znanosti) ne uvažavajući činjenicu da ne postoje financije za financiranje takve mobilnosti već i zbog toga što se ne uvažavaju životne okolnosti ljudi u sustavu. Smatramo kako je mobilnost poželjna i kako je treba poticati no ne i administrativno nametati. Također smatramo da postdoktorandi moraju biti glavni faktori međuinstitucionalne suradnje, te imati prioritet pri međunarodnoj i međuinstitucionalnoj suradnji na vlastitoj instituciji (dodati u članak 42. st. 2 Zakona o znanosti)

U ovako definiranom sustavu mobilnosti postdoktoranada vidimo sljedeće probleme i nejasnoće koje nisu dobro definirane:

(članak 42. st. 2, alineja 2., Zakon o znanosti)

- Kako se definira matična ustanova? Da li je to ustanova zaposlenja ili doktoriranja? Da li je uvjet ispunjen ako se na jednoj instituciji doktorira, a na drugoj zapošljava kao postdoktorand?
- Tko je odgovoran za financiranje radnog mjesta postdoktoranda dok je on izvan matične ustanove?
- Što je s troškovima međunarodne suradnje? Ako je to obveza postdoktoranada, onda je poslodavac dužan to isfinancirati.
- Mnogi znanstveni novaci prolaze usavršavanje u inozemstvu/drugoj instituciji tijekom doktorskog studija. Zašto to zakon ne prizna i uzme u obzir već ostvarenu mobilnost prije ulaska u sustav postdokoranada?
- Mora li se godina dana usavršavati u inozemstvu ili pola radnog vremena provesti na drugoj instituciji od jednom ili se može kumulativno u više navrata?
- Što je sa strancima. Ukoliko dođu uđu u sustav postdoktoranada, da li ih moramo poslati u treću zemlju ili svoju domovinu?

U skladu s navedenim predlažemo da se u članku 42., stavak 2. Zakona o znanosti izbriše alineja 2. koja govori o obvezi mobilnosti.

6.3 Apliciranje projekata i uspostavne potpore

Postdoktorand mora imati pravo aplicirati i voditi vlastite projekte kroz natječajne predviđene za njihovu razinu. Posebice se to odnosi na projekte mobilnosti i uspostavne potpore koji će mu omogućiti vlastitu grupu, ali služiti i kao priprema za prijavljivanje međunarodnih EU projekata s obzirom na skori ulazak RH u Uniju te tendencije u financiranju znanstvenih projekata.

Predlažemo da se doda u članak 42. stavak 1. Zakona o znanosti:

- prijava i vođenje projekata kroz natječaje koji omogućuju sudjelovanje postdoktorandima

6.4 Sudjelovanje postdoktoranada u nastavi

Smatramo da postdoktorandi moraju imati vrlo ograničeno nastavno opterećenje i da to treba zakonski regulirati. Fokus postdoktoranada mora biti znanost, a uvjeti nastave moraju biti nalik i manji u obimu od onih za znanstvene novake.

6.5 Implicitna mogućnost korištenja više postdoktorantskih pozicija

Zakon ne zabranjuje implicitno korištenje više postdoktorantskih pozicija, no s obzirom da veličinu našeg sustava nismo sigurni koliko će to biti ostvarivo. Također, korištenje više takvih pozicija otvara pitanja iz radnog prava poput ugovora na određeno vrijeme i do kada možemo imati sustav koji će biti održiv s takvim postavkama.

7 Rad i prava mladih znanstvenika

Pitanje rada i poticanja mladih znanstvenika da kasnije karijeru odrade na dobrobit i u interesu Republike Hrvatske vrlo je složeno. Istovremeno, od središnjeg je strateškog značaja. Prilično su jasne sljedeće postavke iza kojih bi se trebala izvoditi regulativa rada mladih znanstvenika:

1. Poticaji na radnim mjestima mladih znanstvenika trebaju biti učiniti razumnom opciju da oni sami dođu do akademskih i znanstvenih ciljeva svog rada, a ne da zbog bitno boljih prihoda ili radnih uvjeta od tih ciljeva odustanu prije završetka ugovora.
2. Strategija i politika razvoja znanosti mora osigurati mogućnost adekvatnog zaposlenja po ostvarenju ciljeva svog rada.
3. Sustav znanosti mora imati i pravedne zaštitne mehanizme osiguranja relevantne kvalitete.

7.1 Ocjenjivanje rada znanstvenih novaka i otkaz

Prijedlog nacrtu Zakona o znanosti u članku 38. predviđa automatski otkaz znanstvenom novaku koji dobiva negativnu ocjenu o radu. Kako ocjenjivanje provodi znanstveno vijeće ili već adekvatno vijeće sveučilišta, to će s jedne strane rezultirati čisto formalnim ocjenjivanjem, dok istovremeno ne ostavlja akademski zaštitni mehanizam znanstvenom novaku. Smatramo da takav sustav nije niti efikasan niti pravedan.

U zakon bi svakako trebala ući mogućnost zaštite kvalitete u sustavu, no s kvalitetnijim rješenjima, poput stalne akademske komisije koja prati rad pojedinog znanstvenog novaka kroz cijeli radni period, koja bi ocjene donosila frekvencijom i po kriterijima koji bi se prilagođavali i određivali prema znanstvenom području znanstvenog novaka. Ocjene takve komisije bile bi svakako meritorne u procjeni kvalitete znanstvenog novaka, te bi bile dobra baza za pravednu politiku održanja kvalitete sustava.

7.2 Osobna i radna sigurnost

Sustav znanosti mora pružati osnovne mehanizme za radnu sigurnost mladih znanstvenika.

Najveće prijetnje u tom smislu su neizvjesnost otvaranja radnih mjesta u trenucima kada trebaju napredovati, te mali zahtjevi privrede za njima kada doktoriraju. U SAD se događa da 5000 doktora znanosti rade kao domari, što je izgledni rezultat suviše tržišnog pristupa kapacitetima u znanosti i visokom obrazovanju.

Djelomično ekonomska struktura i strategija i djelomično struktura i funkcioniranje doktorskih studija učinili su da je za veliku većinu doktora znanosti jedina mogućnost zaposlenja javni sektor. Stoga je pitanje zapošljavanja ljudi s doktoratima važno pitanje od javnog interesa. Doktor znanosti koji nema mogućnost zaposlenja u javnom sektoru u Republici Hrvatskoj može se ili prekvalificirati (zapravo, dekvificirati) ili pronaći posao u inozemstvu (brain drain).

Također, nedopustivo je da mladi znanstvenici budu financijski penalizirani pri izlasku iz sustava znanosti, neovisno o razlogu izlaska. U članku 38. Zakona

o znanosti predviđa se da je institucija financijski odgovorna za izlazak novaka iz sustava zbog neadekvatnih uvjeta. Sasvim je izglednoj, ali nedopustivo da takve institucije taj trošak prenesu dalje na novaka.

7.3 Radno vrijeme mladih znanstvenika u nastavi

Trenutni sustav visokog obrazovanja u Hrvatskoj razapet je između povećanih potreba za nastavom u okviru bolonjskog procesa i relativno malog broja nastavnika. Zbog toga, znanstvenim novacima na znanstveno-nastavnim institucijama velik dio radnog vremena otpada na provođenje nastave, makar im to nije dio osnovnog opisa posla.

Znanstveni novak je do sada je bio ograničen na 150 norma sati nastave. Novi zakon predviđa do 1/8 radnog vremena u nastavi što se prevodi u 180 do 270 norma sati vježbi i seminara za znanstvene novake. To je povećanje od 20-80%, što je svakako neprihvatljivo.

Opravdano je postaviti pitanje jesu li norma sati kako su trenutno definirani po provedbi bolonjskog sustava adekvatni, no svakako se količina rada u nastavi isključivo povećala.

Svakako bi trebalo omogućiti svim mladim znanstvenicima da sudjeluju u nastavi, no nužno je da taj rad u nastavi bude dodatno plaćen u slučaju znanstvenih novaka. S druge strane, nastava bi se trebala oslanjati na sustav asistencijata, a ne znanstvenih novaka.

7.4 Ugovor o radu

Položaj ljudi s ugovorom o radu na određeno prema financijskim i ostalim privatnim institucijama je podređen. Svi mladi znanstvenici su sada, a prema ovim prijedlozima i dalje, vječno na ugovorima na određeno vrijeme.

Ugovor o radu koji potpisuje znanstveni novak protivi se smislu zaštita koje pruža Zakon o radu, a to prijedlog zakona ne mijenja.

Predlažemo da pod određenim uvjetima asistenti i znanstveni novaci mogu imati ugovor na neodređeno vrijeme s evaluacijom po isteku određenog broja godina.

8 Zaključci

- Smatramo kako je, sa stanovišta mladih znanstvenika, nužna šira rasprava o zakonima jer je očito da su zakoni nedovoljno dobro definirani u području njihovog interesa.
- Administrativno skraćivanje rokova u sustavu znanstvenih novaka bez šire reforme doktorskih studija je štetno i neće doprinijeti većoj efikasnosti samog sustava.
- Pozdravljamo uvođenje sustava postdoktoranada, no potrebno ga je temeljitije i bolje definirati posebice sa stanovišta da postdoktorandi moraju imati puno veću razinu neovisnosti od sustava znanstvenih novaka. Također, osuđujemo pokušaj administrativnog nametanja obveza mobilnosti postdoktorandima koji ne uvažava nedostatak shema financiranja i životnih okolnosti ljudi u sustavu.

- Osuđujemo nametanje stroge piramidalne strukture zaposlenih u sustavu znanosti i visokog obrazovanja bez jasne strategije i projekcija razvoja radnih mjesta. Ovako definirana struktura može zaustaviti napredovanja i zapošljavanja mladih znanstvenika u sustavu kroz period od pet ili deset godina.
- Predlažemo donošenje Pravilnika o znanstvenim novacima i postdoktorandima na nacionalnoj razini, koji treba biti usvojen od strane Ministarstva znanosti obrazovanja i športa, a u dogovoru s akademskom zajednicom kako bi se osigurala jedinstvena prava i obveze za sve znanstvene novake i postdoktorande u sustavu.
- Predlažemo uvođenje zakonske obveze donošenja Pravilnika o doktorskim studijima na razini sveučilišta odnosno instituta koji ih provode u koji će pobliže definirati provođenje istih.
- Na kraju, smatramo kako zakone treba ozbiljno doraditi u segmentima koji se tiču mladih znanstvenika te predlažemo da se novi prijedlog napravi u smjeru ovdje iznesenih primjedbi i dosadašnjeg zakona.